

Bilaga 8

Förslag till kursplan för sameskolan inklusive kunskapskrav

2010-03-22

Dnr 2008:741

Samiska

Samerna är vårt lands enda urfolk och samiskan är officiellt språk i Sverige, Norge och Finland. Det samiska språket är en viktig kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper och förenar samerna tvärs över gränserna i Sápmi/Sábme/Saepmie. Att kunna samiska och svenska och att ha kunskaper om den samiska kulturen stärker den egna identiteten och möjliggör deltagande i både det samiska och det svenska samhället.

Syfte

Undervisningen i samiska ska syfta till att eleverna utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift så att de vill, vågar och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften.

I undervisningen ska eleverna möta och få kunskaper om samiska texter och genrer, såväl skriftliga som muntliga. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om bilder, filmer och musik med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Genom undervisningen i samiska ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om det samiska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling. Eleverna ska också få kännedom om nord-, lule- och sydsamiska i talad form. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kännedom om samisk historia, samiska näringar och traditioner samt om samiska samhällsstrukturer.

Genom undervisningen i ämnet samiska ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förmågan att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå olika former av talad samiska,
- läsa och analysera olika texter för skilda syften,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, samt
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i det samiska samhället.

Centralt innehåll

Undervisningen i samiska som förstaspråk ska behandla följande centrala innehåll

I årskurserna 1–3

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Skrivande av texter om för eleven välbekanta ämnen.
- Samiska alfabetet.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter, samt ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel dialektord och släktbenämningar.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner, samt texter med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.
- Faktatexter för barn med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Samiskt boende och färsätt, traditionella näringar i form av renskötsel, jakt och fiske, samt olika slöjdarter och musik.
- Språkområden i Sverige där elevens egen språkvarietet talas.

I årskurserna 4–6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Samiskans struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, ords böjningsmönster och ordklasser.

- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.
- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser, vardagliga företeelser och händelser.
- Olika former för muntliga presentationer och muntligt berättande, med och utan hjälpmedel.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter, samt ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel ord som beskriver naturen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner. Berättande och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska uttrycksformer.
- Faktatexter för barn och unga med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt idag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Renskötselfåret samt olika sätt att fiska och jaga.
- Samiskt kulturarv i form av slöjdade bruks- och konstföremål, musik samt koltar från området där elevernas språkvarietet talas.
- Nord-, lule- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Saepmie och elevens egen språkliga och geografiska hemvist.

I årskurserna 7–9

Läsa och skriva

- Strategier för att läsa, tolka och analysera skönlitterära texter. Att utläsa texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Samiskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse, till exempel ordböcker i tryckt och digital form.
- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om för eleven välbekanta ämnen, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande, samt muntliga presentationer med anpassning av språket till situation och mottagare.

- Ord och begrepp för samiska traditioner, näringar och samhällsstrukturer, samt samiskt kulturarv.
- Talad nord-, lule-, och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner och företeelser. Texter som belyser samers villkor, identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, arbetsbeskrivningar och blogginslag. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella näringar, samt samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans ursprung och utveckling.

Undervisningen i samiska som andraspråk ska behandla följande centrala innehåll

I årskurserna 1–3

Läsa och skriva

- Skrivande av olika slags enkla texter med bildstöd.
- Samiska alfabetet.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal, frågor och svar, samt hälsningsfraser och presentationer av sig själv.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel släktbenämningar.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner, samt texter med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.
- Faktatexter för barn med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Samiskt boende och färsätt, traditionella näringar i form av renskötsel, jakt och fiske, samt olika slöjdarter och musik.
- Språkområden i Sverige där elevens egen språkvarietet talas.

1 årskurserna 4–6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier, samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av berättande texter och faktatexter. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Samiskans struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, ords böjningsmönster och ordklasser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och dialoger om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Olika former för muntliga presentationer och muntligt berättande, med och utan hjälpmedel.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel ord som beskriver naturen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner. Berättande och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska uttrycksformer.
- Faktatexter för barn och unga med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt idag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Renskötselåret, samt olika sätt att jaga och fiska.
- Samiskt kulturarv i form av slöjdade bruks- och konstföremål, musik samt koltar från området där elevernas språkvarietet talas.
- Nord-, lule och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Saepmie och elevens egen språkliga och geografiska hemvist.

I årskurserna 7–9

Läsa och skriva

- Strategier för att läsa, tolka och analysera skönlitterära texter. Att utläsa texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av olika slags texter med deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Samiskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse, till exempel ordböcker i tryckt och digital form.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om för eleven välbekanta ämnen, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande, samt muntliga presentationer med anpassning av språket till situation och mottagare.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel väderstecken och märkesdagar.
- Talad nord-, lule- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna, samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner. Skönlitteratur som belyser samers villkor, identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, arbetsbeskrivningar och blogginlägg. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella näringar, samt samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans ursprung och utveckling.

Kunskapskrav för samiska som förstaspråk

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 6

Eleven formulerar sig i tal och skrift med viss språklig säkerhet och anpassning till syfte, mottagare och situation.

Eleven kan samtala om olika givna frågor och ämnen och visar då viss säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang. I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt enklare omdömen och argumenterar för dessa genom att beskriva och ge exempel på fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande texter och faktatexter om givna ämnen använder hon eller han sig med tillfredsställande resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Eleven återger grundläggande delar av innehållet i olika typer av texter. Hon eller han kan också beskriva och ge exempel på viktiga sammanhang och budskap i texten.

Eleven beskriver hur samerna har levt och lever idag och ger exempel på företeelser inom renskötsel, duodji/slöjd, jakt och fiske.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven formulerar sig i tal och skrift med viss språklig säkerhet och variation samt anpassning till syfte, mottagare och situation.

Eleven deltar i samtal och diskussioner utifrån givna frågeställningar och ämnen och visar då viss säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang. Eleven bidrar till samtalet genom att ställa och besvara frågor. I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt enklare omdömen och argumenterar för dessa genom att beskriva och ge exempel på fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter om givna ämnen använder hon eller han sig med tillfredsställande resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Eleven återger och kommenterar grundläggande delar av innehållet i olika typer av texter. Utifrån givna frågeställningar beskriver eleven enkla sammanhang och budskap i texterna.

Eleven redogör för grundläggande områden inom samisk kultur, litteratur och musik och kan även beskriva och ge exempel på några kända samiska texter och författares

verk. Eleven beskriver och ger exempel på hur samiska institutioner och organisationer fungerar och hur Sametinget arbetar.

Eleven hör skillnad på tydligt och långsamt talad nord- lule- och sydsamiska i enstaka ord och fraser.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven formulerar sig i tal och skrift med språklig säkerhet och variation samt anpassning till syfte, mottagare och situation

Eleven deltar i samtal, och diskussioner utifrån egna och givna frågeställningar och ämnen och visar då säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang. Eleven bidrar till att samtalet går framåt genom att ställa och besvara frågor samt genom att behärska turtagning och aktivt lyssnande.

I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt utvecklade omdömen och argumenterar för dessa genom att förklara och koppla ihop fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter om egna och givna ämnen använder hon eller han sig med gott resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Eleven återger och kommenterar väsentliga delar av innehållet i olika typer av texter. Utifrån egna och givna frågeställningar undersöker och beskriver eleven olika sammanhang och budskap i texterna och gör då även jämförelser med andra texter och företeelser i omvärlden.

Eleven redogör för väsentliga områden inom samisk kultur, litteratur och musik, Eleven förklarar några kända samiska texter och författares verk och kan även koppla dessa till varandra. Eleven förklarar hur samiska institutioner och organisationer fungerar, hur Sametinget arbetar och hur dessa samverkar.

Eleven hör skillnad på tydligt talad nord- lule- och sydsamiska i korta meddelanden och dialoger

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven formulerar sig i tal och skrift med god språklig säkerhet och variation samt anpassning till syfte, mottagare och situation.

Eleven deltar i samtal och diskussioner utifrån egna och givna frågeställningar och ämnen och visar då god säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang. Eleven klarar att leda samtalet framåt genom att löpande anpassa sitt språk och genom stödjande och bekräftande strategier.

I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt välutvecklade och nyanserade omdömen och argumenterar för dessa genom att generalisera utifrån fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter om egna och givna ämnen använder hon eller han sig med gott resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag och kan även bearbeta och förfinna sitt språk mot ökad tydlighet och nyansering. Eleven återger och kommenterar omfattande och väsentliga delar av innehållet i olika typer av texter. Utifrån egna och givna frågeställningar utreder och beskriver eleven komplexa sammanhang i texterna och gör då även jämförelser med andra texter och företeelser i omvärlden. Då resultaten ger upphov till nya frågeställningar utvecklar och bearbetar eleven dessa.

Eleven redogör för omfattande och centrala områden inom samisk kultur, litteratur och musik. Eleven förklarar några kända samiska texter och författares verk och kan även peka på gemensamma drag hos dessa. Eleven förklarar hur samiska institutioner och organisationer fungerar, hur Sametinget arbetar och jämför detta med motsvarande företeelser i övriga Sápmi/Sábme/Saepmie och de nordiska länderna.

Eleven hör skillnad på talad nord- lule- och sydsamiska i normalt samtalstempo.

Kunskapskrav för samiska som andraspråk

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 6

Eleven formulerar sig och kommunicerar i tal och skrift på med fraser och meningar på ett kortfattat, enkelt och begripligt sätt. För att lösa enkla språkliga problem i kommunikationen och för att understödja samtal använder eleven någon strategi. Eleven bearbetar i begränsad utsträckning och på ett enkelt sätt sin muntliga och skriftliga produktion och ökar begripligheten genom att göra vissa enkla förbättringar. Hon eller han kommenterar på ett enkelt sätt några uttryck och tydliga språkliga drag i talad och skriven samiska.

Eleven förstår huvudsakligt innehåll och uppfattar tydliga detaljer, även med stöd av strategier för lyssnande och läsning samt förförståelse, i tydligt talad samiska i lugnt tempo och i tydliga, lättlästa vardagliga texter. Eleven visar sin förståelse av innehållet genom att på ett enkelt och begripligt sätt återberätta, och kommentera innehållet, redovisa information och besvara tydliga frågor samt genom att med viss säkerhet följa instruktioner

Eleven beskriver hur samerna har levt och lever idag och ger exempel på företeelser inom renskötsel, duodji/slöjd, jakt och fiske.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven formulerar sig muntligt med viss språklig säkerhet och visar i samtal om olika givna frågor och ämnen viss säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang.

I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt enklare omdömen och argumenterar för dessa genom att beskriva och ge exempel på fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande texter och faktatexter om givna ämnen formulerar hon eller han sig med viss språklig säkerhet och anpassning till syfte, mottagare och situation och använder sig även med tillfredsställande resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Eleven återger grundläggande delar av innehållet i olika typer av texter. Hon eller han kan också beskriva och ge exempel på viktiga sammanhang och budskap i texten.

Eleven beskriver hur samerna har levt och lever idag och ger exempel på företeelser inom renskötsel, duodji/slöjd, jakt och fiske.

Eleven hör skillnad på tydligt och långsamt talad nord- lule- och sydsamiska i enstaka ord och fraser.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven formulerar sig muntligt med språklig säkerhet och visar i samtal om olika frågor och ämnen, givna och efter eget val, säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang. I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt utvecklade omdömen och argumenterar för dessa genom att förklara och koppla ihop fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande texter och faktatexter om egna och givna ämnen formulerar sig hon eller han med språklig säkerhet och anpassning till syfte, mottagare och situation och använder sig även med gott resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag.

Eleven återger väsentliga delar av innehållet i olika typer av texter. Hon eller han kan också förklara viktiga sammanhang och budskap i texten och även koppla ihop dessa med andra texter och företeelser i omvärlden.

Eleven förklarar hur samerna har levt och lever idag genom att belysa och koppla ihop viktiga företeelser inom renskötsel, duodji/slöjd, jakt och fiske.

Eleven hör skillnad på tydligt talad nord- lule- och sydsamiska i korta meddelanden och dialoger.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven formulerar sig muntligt med god språklig säkerhet och visar i samtal om olika frågor och ämnen, givna och efter eget val, god säkerhet i att anpassa sitt språk till samtalets syfte, deltagare och sammanhang. Eleven klarar att löpande anpassa sitt språk om det krävs för att föra samtalet framåt. I sådana samtal uttrycker eleven egna åsikter i form av språkligt välutvecklade och nyanserade omdömen och argumenterar för dessa genom att generalisera utifrån fakta och företeelser som stödjer elevens resonemang.

När eleven skriver berättande texter och faktatexter om egna och givna ämnen formulerar sig hon eller han med god språklig säkerhet och anpassning till syfte, mottagare och situation och använder sig med gott resultat av genrernas typiska uppbyggnad och språkliga drag.

Eleven återger omfattande och väsentliga delar av innehållet i olika typer av texter. Hon eller han kan också förklara viktiga sammanhang och budskap i texten och även tolka dem utifrån jämförelser med andra texter och företeelser i omvärlden.

Eleven drar generella slutsatser om hur samerna har levt och lever idag genom att belysa och förklara viktiga företeelser inom renskötsel, duodji/slöjd, jakt och fiske.

Eleven hör skillnad på talad nord- lule- och sydsamiska i normalt samtalstempo.